
Брянник Оксана Василівна, провідний бібліограф довідково-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID 0000-0002-5844-6844

УДК 027.081:908 +025.355:027.7(477.87)

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДО «НАУКОВИХ ЗАПИСОК
УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ» (1947–1963 рр.)
ЯК СКЛАДОВА КРАЄЗНАВЧОЇ БІБЛІОГРАФІЇ**

О. В. Брянник

Ужгородський національний університет
Наукова бібліотека

У статті аналізується значення краєзнавчої бібліографії на прикладі бібліографічного покажчика змісту до “Наукових записок Ужгородського університету”.

***Ключові слова:** краєзнавство, краєзнавча бібліографія, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, “Наукові записки Ужгородського університету”, електронні бібліографічні ресурси.*

До наукового обігу поняття «краєзнавство» ввів Іван Якович Франко. У статті «Галицьке краєзнавство» (1892 р.) [1] він уперше дав наукове обґрунтування цього поняття, виклав своє бачення ролі регіональних досліджень у вихованні майбутніх поколінь, сприяння культурно-історичній самоідентифікації молоді, формуванню активної особистості, що здатна практично реалізувати майбутні знання, обстоювати національні цінності, зберігати історико-культурну спадщину регіону.

На сучасному етапі розвитку незалежної України значно зріс інтерес до місцевої регіональної історії, наукового та літературно-мистецького доробку

відомих діячів рідного краю. Надруковано багато книг, наукових збірників, матеріалів конференцій, що сьогодні складають літопис історії малої Батьківщини.

Суттєвим чинником краєзнавчих досліджень виступає бібліографія, яка акумулює інформацію про документи, що пов'язані своїм змістом із певною місцевістю країни [2, с. 98]. Краєзнавча бібліографія є дієвим засобом глибокого пізнання й всебічного дослідження громадсько-політичного, культурного і наукового життя скарбів нашого краю. Один із відомих краєзнавців ХІХ ст. О. Маркуш ще в 1930 р. описав важливе завдання краєзнавства: «Маленький наш край, але милий нам! Ми любимо його над усе, бо він – наша рідна, красна отчина. На землі сій жили наші прадіди, тепер живуть діди і батьки. Вони її обороняли своїми грудьми від різних ворогів, поливали на ній кожную грудочку гарячою кров'ю та ростили потом. Ся земля нас живить, годує, одягає. Ось чому повинні свою рідну землю берегти і любити, для неї жити й працювати. Та аби ми могли свою землю як слід полюбити, мусимо її насамперед пізнати. До доброго ж пізнання чого-небудь на світі веде нас наука. Тож треба нам чим більше вчитися про нашу рідну землю. Пізнаймо наш народ! Вивчім його минувшину! Вона нам розповість, як жили діди, прадіди, розбудить у нас національну честь і скаже нам, хто ми є такі між іншими народами» [3, с. 5].

Видатною подією в житті Закарпаття ХХ ст. є створення в регіоні першого вищого навчального закладу – Ужгородського державного університету. Університет розпочав свою роботу в тяжких післявоєнних умовах, та незважаючи на це, його видавнича діяльність розпочалась одразу ж після заснування у 1945 році. Ректор університету А. М. Курішко в своїй статті, що відкриває перший випуск «Наукових записок», зауважує: «Кафедри університету ведуть науково-дослідну роботу... В 1946 і 1947 рр. науковими робітниками університету були проведені експедиції по збиранню історичних та етнографічних матеріалів, зразків фольклору Закарпатської області, а також флористична і фауністична експедиції. Результати проведеної науково-дослідної роботи будуть висвітлюватися в «Наукових записках», до видання яких і приступає університет випуском цього першого збірника» [4, с. 5].

Отже, друк наукового збірника «Наукові записки Ужгородського державного університету» розпочато у 1947 р. Було призначено редколегію з видання «Наукових записок» під головуванням ректора А. М. Курішко у відповідності з наказом по головному управлінню університетів та на

підставі рішення Вченої Ради УжДУ від 20 лютого 1949 року наказом ректора (№24 від 22.03.1949 р.). Редакційно-видавничі ради в певний період часу очолювали відповідно ректори вузу А. М. Курішко, Г. В. Ткаченко, І. Г. Ленарський, Д. В. Чепур.

Наукові публікації вже першого випуску видання стали вагомим починанням розвідок науковців, майбутніх кандидатів та докторів наук Ужгородського університету. Першими дослідниками, праці яких були опубліковані в «Наукових записках», стали доктор біологічних наук П. Д. Ярошенко, кандидати біологічних наук І. Г. Рогаль та Х. Ю. Руденко, кандидати хімічних наук П. М. Стаднік та В. І. Севбо. Всі статті написані українською мовою. Кожна публікація має вичерпне резюме російською мовою та списки літератури. В статтях наведені таблиці та рисунки.

Загалом видання виходило з 1947 до 1963 року. За цей відрізок часу вийшло 50 томів. Публікації здійснювалися двома мовами – українською та російською. Готувалися періодичні видання переважно за серіями та окремими тематичними збірниками. Окремими випусками «Наукових записок» вийшов збірник дисертантів (т. 41, 1959), збірник робіт аспірантів (Т. 49, 1962) та збірник кращих наукових робіт студентів (Т. 5, 1952, вип. 1, 2). «Наукові записки» користувалися великим попитом у читачів; із початком друкування «Наукових записок» бібліотека університету отримала нарешті змогу не тільки отримувати книжки з інших бібліотек, а й сама змогла надсилати їх за книгообміном; бібліотека також реалізовувала «Наукові записки» для усіх бажаючих у бібліотечному книжковому кіоску.

Великий об'єм статей унеможлилював швидкий пошук потрібної інформації. Питання про необхідність видання бібліографічного покажчика до «Наукових записок» неодноразово підіймалось на сторінках університетської газети відомими вченими Ю. М. Ломсадзе, Й. О. Дзендзелівським, М. І. Зимомрею, бібліографом О. Д. Закривидорогою та іншими, однак через слабку спроможність університетської типографії це було вкрай важко здійснити.

У 2005 році за його укладання взяли досвідчені бібліографи – завідувача довідково-бібліографічним відділом Лариса Олександрівна Мельник та головний бібліограф Тетяна Василівна Туренко [5].

Бібліографічний покажчик «Наукові записки Ужгородського державного університету» детально та послідовно розкриває зміст всіх випусків за 16 років. За цей період у публікаціях взяли участь 400 авторів. Це перші науковці університету, багато з яких в майбутньому стали відомими вченими,

---

докторами наук, що своїми працями прославили Закарпаття і університет не тільки в Україні, але і в цілому світі. Це, зокрема, такі науковці, як Й. О. Дзендзелівський, який опублікував в «Наукових записках» 17 статей, К. К. Фасулаті – 25 статей, С. П. Бевзенко – 21 статтю; вчені Ю. М. Сак, П. П. Чучка, І. П. Запісочний, П. В. Лінтур, І. Г. Шульга, А. М. Ігнат, О. В. Фединець та багато інших відомих нині особистостей, які своєю титанічною працею сприяли розвитку науки в регіоні. В «Наукових записках» вміщено близько 700 статей, оглядів, рецензій з різних галузей знань. Ці наукові дослідження не втрачають своєї актуальності і в наш час. До прикладу, статті Миколи Лелекача «Про приналежність Закарпаття до Київської Русі в X–XI ст.» (Т. II, 1949 р.), Х. Ю. Руденка «До питання про рослинність Закарпаття» (Т. IV, 1951), М. С. Воскресенського «Початок журналістики в Закарпатті» (Т. VI, 1952), Федора Потушняка «Археологічні знахідки в Ужгороді» (Т. 9, 1954), Кирила Галаса «До питання вивчення топоніміки Закарпаття» (Т. XXVI, 1957), С. П. Бевзенка «До характеристики складу лексики українських діалектів» (Т. XXV, 1957), В. І. Комендара «Нариси рослинності Чорногірських полонин та їх господарське використання» (Т. XXIII, 1957), Й. О. Дзендзелівського «Лексика українських говорів Закарпатської області» (Т. XXVI, 1957) та багато інших важливих публікацій, які активно використовуються і нині науковцями та студентами. Ці наукові дослідження стали основою для подальшого розвитку науки на Закарпатті, з'яви наукових шкіл, ґрунтовних монографій, підручників, збірників тощо, без яких важко уявити сучасний поступ університету.

Бібліографічне видання, яке презентувало величезний науковий доробок вчених Ужгородського університету, відразу ж по виході у світ отримало високу оцінку науковців. Зокрема схвально відізвався про нього канд. філол. наук, краєзнавець І. М. Сенько: «Наукові записки» – слава історія нашого університету... І хоч друкувалися видання в часи тоталітарної цензури, більшість із опублікованого не втратила своєї значимості і в наш час» [6, с.].

Видання має практичну ціль – допомогти читачеві зорієнтуватися в багаточисленних і різноманітних публікаціях, присвячених дослідженню рідного краю. Воно є своєрідним орієнтиром та інформацією про науковий доробок вчених Ужгородського університету у перші десятиліття його діяльності. Всі матеріали покажчика розташовані в хронологічному порядку за роками і в зростаючому порядку за томами. Для всіх статей дотримана суцільна нумерація. Бібліографічне видання має допоміжний покажчик імен, а тематика томів детально розкрита в змісті. Воно стане корисним усім, хто

цікавиться становленням та розвитком Ужгородського університету, його освітніми та науковими досягненнями, усім поціновувачам закарпатської культури та історії. Створення та популяризація краєзнавчих бібліографічних покажчиків є одним із важливих завдань діяльності інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки УжНУ. Ми рухаємося у напрямку підвищення якості інформаційно-бібліографічного сервісу та задоволення краєзнавчих потреб користувачів бібліотеки.

Процес активного впровадження комп'ютерних технологій в бібліотеці Ужгородського університету наповнює роботу новим змістом і докорінно змінює форми традиційного бібліографічного обслуговування. На веб-сайті бібліотеки представлено краєзнавчі електронні бібліографічні ресурси <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/34/libbooks>, <https://drive.google.com/file/d/0B6ghWPIPt-eDSjJrTjkycV9SZkU/view>.

Університетською бібліотекою була проведена величезна робота з оцифрування старих і цінних видань, в результаті чого всі випуски «Наукових записок» – відскановані і розміщені на веб-сайті Наукової бібліотеки <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/29/resource/4/show>. Краєзнавча бібліографічна інформація сприятиме поширенню регіональних історичних, культурно-освітніх, природничих знань серед студентів та науковців, адже саме в дослідженні малої Батьківщини формуються патріотичні почуття в молоді та почуття національної самосвідомості.

Література:

1. Франко І. Я. Галицьке краєзнавство. Зібрання творів у 50-ти т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 46. Ч. 2. С. 116–150.
2. Вачиля Н. М. Краєзнавча бібліографія – важлива складова діяльності бібліотеки. *Бібліотеки Закарпаття в добу перемін* : матеріали міжвід. наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Закарпат. ОУНБ. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. С. 98–108.
3. Данилюк Д. Д. Історичне краєзнавство: робоча навч. програма. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2009. 59 с.
4. Курішко А. М. Ужгородський державний університет. *Наукові записки* ; відп. ред. В. М. Кушко. Ужгород : Вид-во УжДУ, 1947. Вип. перший. С. 4–5.
5. Наукові записки Ужгородського державного університету : бібліогр. покажч. змісту (1947–1963 рр.) ; уклад. : Т. В. Туренко, Л. О. Мельник. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2005. 88 с.

---

6. Наукові записки. Вип. перший ; відп. ред. В. М. Кушко. Ужгород : Вид-во УжДУ, 1947. 133 с.

7. Сенько І. М. Видає бібліотека УжНУ : [“Наукові записки Ужгородського державного університету : бібліографічний покажчик змісту (1947–1963 рр.)”]. *Погляд*. 2006. 25 трав. (№4). С. 5.

**БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ К «НАУЧНЫМ ЗАПИСКАМ
УЖГОРОДСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА»
(1947–1963 гг.) КАК СОСТАВНАЯ КРАЕВЕДЧЕСКОЙ
БИБЛИОГРАФИИ**

О. В. Бряник

Ужгородский национальный университет
Научная библиотека

Аннотация: В статье анализируется значение краеведческой библиографии на примере библиографического указателя содержания к “Научным запискам Ужгородского университета”.

Ключевые слова: краеведение, краеведческая библиография, Научная библиотека Ужгородского национального университета, “Научные записки Ужгородского университета”, электронные библиографические ресурсы.

**BIBLIOGRAPHICAL INDEX TO "SCIENTIFIC NOTES OF UZHGOROD
STATE UNIVERSITY" (1947–1963) AS A COMPONENT OF LOCAL
HISTORY BIBLE**

Oksana Bryanik

Uzhhorod National University
Scientific Library

Abstract: The article analyzes the importance of local lore bibliography on the example of a bibliographic index of content to the "Scientific Notes of Uzhgorod University".

Keywords: *local lore, local lore bibliography, Scientific library of Uzhhorod National University, “Scientific notes of Uzhhorod University”, electronic bibliographic resources.*